

**Indiëherdenking
Loenen, 15 aug. 2024**

“De 7 kruizen”

Mijn neefje was 6 jaar, toen hij met zijn moeder, mijn tante, bij ons in De Krim logeerde, kort na terugkeer uit Indië. Ik vond het maar raar: hij was twee jaar ouder dan ik, maar hij moest bij de W.C. helemaal geholpen worden. Wist ik veel! Het jappenkamp, de ondervoeding, de dysenterie!! Daar werd bij ons niets over gezegd. Toen niet en later ook niet. Deze tante was een ons onbekende vrouw, getrouwd met de jongere broer van mijn moeder. Zij hadden elkaar leren kennen in Indië en waren daar getrouwd. Hij was commissaris van politie in Bandung en reselt inf KNIL. Gemobiliseerd in actieve dienst, werd door de Jappen krijgsgevangen gemaakt en hij is omgekomen in het mannenkamp Muntok op het eiland Bangka, berucht vanwege het werk in de tinmijnen onder het extreem zware regiem van de Japanse commandant Seki. Van de 960 gevangenen overleefden 270 mannen zijn regiem niet. (Muntok, je kunt er nu goedkope vakantievluchten naar boeken, mind you.) Piet van der Veer, mijn nooit gekende oom was er eentje van die 270, 36 jaar oud.

Uiteindelijk begraven op het ereveld Pandu te Bandung, vak twee, graf 213.

Vandaag herdenk ik hem en zijn getraumatiseerde vrouw en hun getraumatiseerde zoon, beiden overlevenden van een jappenkamp op Java, één van de 5 kampen te Ambarawa op Midden Java, tot voor een paar jaar nog een politieschool.

Mijn ouders spraken toen en ook later nooit over deze dingen. Noch over het KZ Vught, waar mijn vader gezeten heeft, noch over het lot van mijn oom en het kampeven van tante en neef. Moeder had n.b. haar jongere broer verloren en liet haar verdriet nooit zien aan haar kinderen; typerend voor die tijd en typerend voor zovelen van die generatie, uitzonderingen zeker daargelaten. De vragen kwamen later, de antwoorden kwamen niet van hen, die moest ik zelf zoeken, zo er antwoorden waren.

In de jaren '79 – '81 woonde ik voor mijn werk in dienst van de Javaanse en de Chinese kerk van Midden-Java met ons gezin in Semarang. Een paar honderd meter van ons huis op Candi Baru was het ereveld voor de militairen, die tijdens de Politionele Acties omgekomen waren in een oorlog, die achteraf de hunne niet was en waarover nog steeds het laatste woord niet gesproken is. Eveneens ligt op dit ereveld begraven de vader van Ietje van Leeuwen,

die straks met twee zoons een krans gaat leggen. Bovendien zijn op Candi de militairen herbegraven, die in W.O. II elders op Midden Java gesneuveld zijn en daar begraven waren.

Nog stiller werd ik op het ereveld Kalibanteng, even ten Oosten van het vliegveld van Semarang; al die slachtoffers van de jappenkampen, berucht zijn de namen Ambarawa met 5 kampen, Banyubiru (de kampen 10 en 11), Lampersari, Halmaheira, Bangkok, Gedangan en Karangpanas. Maar ook liggen daar slachtoffers van de bersiap-periode op Midden-Java, na 15 augustus 1945. Een onafzienbare hoeveelheid kruisen, mannen links, vrouwen rechts, de kinderen in het midden, van wie soms alleen een voornaam en sterfdatum op het kruisje vermeld staan. En zo zijn er die andere erevelden in Indonesië, Kembang Kuning te Surabaya, het ereveld voor hen, die omkwamen in dienst van de marine en van de koopvaardij en die een zeemansgraf kregen en voor hen, die in de Bersiapperiode omkwamen op Oost-Java ; en dan de velden Ancol in Jakarta, waar vooral mensen liggen uit het Indische verzet en daar ter plekke geëxecuteerd werden; verder het ereveld Menteng Pulo, ook in Jakarta, het reeds genoemde ereveld Pandu te Bandung en het ereveld Leuwigajah te Cimahi op West Java.

Deze 7 kruizen zijn nu het symbool voor die bijna 25000 Nederlandse en Nederlands-Indische oorlogsslachtoffers op al die velden.

Hier vermeld ik ook de bijna 3000 Nederlandse slachtoffers, die begraven liggen op erevelden in Thailand, Myanmar, Hong Kong en Singapore.

Deze zeven kruizen zijn voor mij ook het symbool voor hen. En voor hen, die op omkwamen in de Slag op de Javazee of in een onderzeeër, en voor hen, die, door de Jap per schip op transport gesteld, door de geallieerden getorpedeerd werden. Ook zij hebben een zeemansgraf.

Elders op dit ereveld te Loenen staat het Tarakan-monument, ter nagedachtenis van de 215 KNIL-militairen, die na de slag bij Tarakan ter plekke door de Jap geëxecuteerd werden in 1942. Dit monument staat hier op initiatief van Wieteke van Dort, tante Lien voor Indiëmensen en veteranen. Geboren in 1943 te Surabaya. Op 15 juli j.l. is zij overleden. Hoe zou zij zich betrokken geweten hebben ook bij deze 7 kruizen....!

Maar we herdenken hier niet alleen hen, die omkwamen, maar we denken óók aan de overlevenden van toen, al die mannen, vrouwen en kinderen, die de kampen en de bersiap-periode overleefden, zoals de ouders van Laurens

van Leeuwen. Zij zouden met hun oudste zoon hier straks samen een krans leggen, maar vader Ruud overleed vorige week en zijn heengaan gedenken we aan het eind van deze middag op de begraafplaats “Heidehof” te Ugchelen.

We denken aan al die mensen, die in 1946 en ook een paar jaar later, al dan niet getraumatiseerd, naar Nederland kwamen, rillend van de kou over het land uitgestrooid werden tot in het kampen Westerbork en Vught toe. Alleen al in 1946 waren dat er al 69.000

We gedenken met eerbied hen, die in het jappenkamp van hun eigen karige voeding aan kinderen gaven, want die moesten overleven, maar die zelf aan ontbering en aan ondervoeding ten onder gingen.

De overlevenden, zij vonden in het vaderland weinig begrip voor hun verlies van voor velen hun moederland, ze vonden weinig begrip voor hun verdriet, het was onbespreekbaar en werd daarom maar diep weggedrongen, samen met een haast onbespreekbaar en onmogelijk heimwee. Zij moesten hun draai maar zien te vinden! En zo begon het “Indische Zwijgen”. Maar toch komen vandaag de vragen van kinderen en kleinkinderen. Woorden als ‘Indo’ en ‘blauwe’ hadden toen een denigrerende klank, maar zijn inmiddels geuzenamen geworden, en terecht!

Persoonlijk ben ik zeer dankbaar voor de paar jaren dat ik op Midden Java werkte, wonend in Semarang op Candi Baru; mijn ervaringen van toen zijn mij zeer van pas gekomen in de contacten met Indiëveteranen toen al en met anderen met een Indië-achtergrond, met name in de Luchtmacht, maar ook via het Veteraneninstituut. Samen ken je de taal, het klimaat, de oorverdovende stilte van de stikdonkere nacht, het lawaai van de krekels, de roep van de tokèh, de geur/de stank van de doerian, de stank van dat stuk passar, waar de vis verkocht werd, de geur van het sterk gekruide eten, de echte smaak van de mango’s, de nanas, de papaya, de gloed van de zon, de mata hari, het kletteren van de regen, de hujan keras, ... noem maar op. Een andere wereld, kortom. Voor mijn gevoel is Indië en ook Indonesië nog steeds dichterbij dan België.

Zeven kruizen zijn hier geplaatst met de namen van die zeven grote erevelden, als symbool van al het leed van toen en later.

Mijn kleinzoon van 13 jaar ziet de zin niet zo in van vakken als aardrijkskunde en geschiedenis op school. Maar hier besef ik de les van de geschiedenis, de les van het wrede, zich superieur voelende Japanse nationalisme van toen, en het blinde fanatisme van de pemuda’s in de bersiap-

periode. Die duivelse gedachten zien we vandaag in de wereld weer de kop opsteken, een mensenleven telt daar niet.

Als we de lessen van de geschiedenis niet ter harte nemen is het offer van wie we hier gedenken en herdenken voor niets geweest.

Laat het niet zo zijn, dat ook mijn oom Piet voor niets omgekomen is!

Daarom leggen wij, nu vooruitkijkend, ons leven in de handen van de Eeuwige in het vertrouwen, waarmee het straks te zingen gebed, het “Onze Vader”, “Bapak kami”, besluit:

“.....Want van U is het Koninkrijk, en de kracht, en de heerlijkheid tot in eeuwigheid.”

“..... Karena Engkaulah yang empunya Kerajaan dan kuasa dan kemuliaan sampai selama-lamanya.

Amin.”

Anne Schiebaan

Beekbergen, 15 – 08 - 2024